

Ady Endre és Kíváncsi Illi (Varga Ilona) levelezése

(a kapcsolatukra vonatkozó részletek)

Ady Endre – Varga Ilonának (részlet)

[Debrecen, 1899. febr. 8–9.]

Engedje meg, hogy elhagyjam a megszólítást. Vegye ezt úgy, mint symbolumot arra az ígéretre, hogy kilétét kutatni nem fogom.

Ismerkedésre – bocsásson meg a merész nyilatkozatért – azt hiszem nincs szükségünk. Kitüntető érdeklődése felhatalmazott arra, hogy egy rövid bepillantást engedjek a lélek ama titkos világába, melyet örökre el akartam rejteni. Miért lettem Önnel szemben fogadás-szegő? – nem tudnék választ adni rá. Bár fogalmain közül töröltem a *hit* fogalmát, *hinnem kell* a sejtés annyit védelmezett és annyit támadott titkos hatalmában. Az én részemről sincs tehát szükség az ismerkedésre. *Kellett* Önnek írnom, a szívem parancsolta, pedig a szívem már régen nem parancsolt. Ez a kényszer, mely rég' nem tapasztalt rokonszenvvel vonz valakihez, Önt teljesen ismertté tette előttem.

Ennek a belső kényszernek, ennek a hitet kölcsönző rokonszenvnek tulajdonítsa ezt a levelet. Provokálása nem akar lenni az Ön válaszának, csak hálája annak a szívemben rég nem érzett melegségnek, melyet az Ön sorainak köszönök.

Üdvözli az Ön hálás poetája!

Ady Endre – Varga Ilonának (részlet)

Kíváncsi. Jóleső örömmel kezdtem felbontani a rég nem látott kedves vonásokkal megcímezett levélkét, s ki írja le meglepetésem, midőn a borítékból egy idegen, hihetőleg bájos kis barátnőjéhez írott levéllap hull elő. Természetesen nem olvastam el, s egy borítékba zárva tartom, míg vissza nem juttathatom rendeltetési helyére. Eszközöljön ki módot. Egy fatális csere történhetett, mely engem érint bizonyára legérzékenyebben, mert kedves sorait nem olvashatom. Ugye kárpótol? Üdv!...

Debrecen 1899. augusztus 28.

Ady Endre – Varga Ilonának (részlet)

[Debrecen, 1899. okt. 6–7.]

Ílli, édes!

Elolvasom a levelét mégegyszer s megírom a választ az első láztól megszabadult szívvel, mámor és hazugság nélkül.

Hangulatba sem szuggerálok magam. Hideg sorok, a miket ide vetek, de őszinték.

Meg kell írnom, mert nem remélem, hogy találkozunk. Mintha megérezte volna a kezdetlenség végét: pár nap talán s ott tolongok én is a szívtelen nagy város durva hajszájában, vagy eltemetve, vagy kicserélve, ha úgyan ki tudom állani az önmehtagadás Kálváriájának kínjait.

Egy év, a mit Debreczenben töltöttem. Egy év, telve eseményekkel. Gondolhatja, milyen események?.. Idegenek előtt neveltséges apróságok. A szívben folynak le, ki se tud róluk..... Magamnak és magamban éltem. Szenvedtem a szülői könnyek miatt, melyek egy nehéz, félreismeret pályára lépett fiúért hullottak, ki a szívéért, ideáljaiért eldobta a tuczat-jövőt, mely mindent megadhat, csak a szívet hagyja üresen.

S az emberektől?... Csak sebeket kaptam. Ha kedvem volna triviális lenni, azt mondhatnám: nem csak a szívemre, a fejemre is.

Megejtett aztán egyidőben a kulisszák rejtelmes világa. Itt ismertem meg egy halvány arcú lányt: egy igazi művésznőt....

Mert a színpadon csak ártatlanságot játszott, azt hittem az életben is ilyen. Igen az életben is játszott s én eszköz voltam: neveltséges bolond..... Azután mámor jött, sár, szemét.... Nem, nem mondom tovább, fájna ez a maga ártatlan szívének...

S ezen az eseményes, emlékezetes éven egy ismeretlen lánynak titkos alakja kísért végig.

Nem volt kíváncsi, bár ő csak annak mondta magát. Ritka szív, kiváltságosan nemes lélek. Ne tekintsen önhitnek. Nem azért mert *engem* értett meg, hanem mert minden szava, minden sora s azok a csakugyan *jázmín* illatú, édes-fájdalmas hangulatok ezt árúlják el.

Én nem vagyok fellegek közt kódorgó lélek. A romantikát se szeretem. De a mi ismeretségünk az én életem egyetlen s örökké tartó romantikája. Minden szívnek van egyetlen ilyen, de az enyém, a mienk a legszebb.

Van nekem egy és egyetlen barátom. Nevét megkapja a kötetemben, neki ajánlottam egy versemet.

A minap egy pesti kávéházban reggelig virrasztottunk. Ne haragudjon: magáról beszéltem. Rég nem találkoztunk s egy hosszú éjszakán beszélünk a mi egyforma szíveink tragédiáiról. És mikor magáról beszéltem s elmondtam hány édes percet szerzett nekem: az a szegény fiú könnyezve sóhajtott fel: te nem éltél már hiába, elérted a költőlélek legnagyobb diadalát, de mikor fog engem egy lányszív *így* megérteni!...

Mert ő is olyan rajongó, mint én. A szeretkezés csak szomjasabbá teszi s szerelmet óhajt, mindent megtisztító szüzi szerelmet, mely két lélekkel felejteti a föld s az élet nehéz, sokszor öngyilkosság felé kergető keserveit. Ezt köszönöm én magának édes Illi.....

....Azt hiszem már láttam. Legalább én magára ismertem. Úgy-e?..

És gondolkoztam. Vajjon néhány napi mámorért feláldozzam az illúziók s tiszta szerelem egy életre beragyogó szép világát, – s nem mertem bizonyosságot szerezeni, hogy csakugyan az én Illim volt az.

Pedig annak kellett lenni, mert én olyannak gondoltam.... De ha én nem csalódnék, vajjon biztos-e, hogy az én Illim illuziói is megmaradnak?...

És most vergődöm a kétségek között.. Közeledjem?... Érzem, hogy végzetes lenne ez reám.

Mert elválni úgyis el kellene válnunk. Hív a nyüzsgő élet s még most egyedüli ábrándom: a dicsőség útja. Lehet nem érem el, de ellentállni nem tudok. Ehhez a küzdelemhez egyedül kell lenni, mert az uton örvények forognak. S nekem pedig csak magamat szabad elveszítenem...

Kerülni fogom hát magát s nem fogom a maga sorsát az én nehéz, küzdelmes életemhez fűzni.

Lehet, ez a szerelem megváltás lenne, de én mégis félek.... Így csak keresi két szív szerelme egymást az illuzió ködében, úgy talán mindkettő kárhozatba jutna!....

Bármerre visz sorsom, nem felejttem el és siratom magunkat... Kérem: írjon még! Erőt nyujt vele!...

Kezét csókolja: A. E.

Ady Endre – Varga Ilonának (részlet)

[Debrecen, 1899. okt. 9–10.]

Illi, édes!

Úgy érzem, hogy a maga szerelme meg tudna váltani engem. Be tudná tölteni az én üres életemet; erőt, éltető erőt adna küzdelmemnek a nagy célért s vissza tudna talán adni magamnak és egy megtört szívű, zokogó anyának, ki a távolban is érzi, hogy az ő fia fáradtan, hit és remény nélkül indul az élet és az eszmék harczába...

Meg tudna váltani, érzem én azt. Csodás, ritka szív a magáé. Én érzem ezt. Fel fogom én magát találni. Megálmodtam, hisz' írtam, hogy már ismét álmodok.

És akkor csak azt fogom kérdezni: „Íllim édes, névtelen, ismeretlen tündére az én életemnek, akarsz-e őrangyalom, erőm és célom lenni?... Meg kellett, hogy ismerjelek, mert – búcsúzni akarok. (...)

Nem írta meg, hogy jól sejthettem-e, hogy csakúgyan magát láttam?... Óh, ne legyen olyan tartózkodó! Nem követ el bűnt, hiszen magától függ a közeledés... (...)

A legközelebbi Csokonai-köri ülésig várok. Ott felolvasok utoljára s úgy hiszem még december elseje előtt menni fogok.

Ugy akarnám, hogy a gyűlés olyan estély-félével legyen egybe kötve. Sejti, miért?... A bucsunál ismerjem meg!.. Ha lehet, ne mondjon ellent!... Vagy adjon bármiként távozásom előtt alkalmat, hogy csak megláthassam!..... Legközelebb – majd jelezni fogom – egy verskötetet küldök. Szeretném, ha szívesen fogadná!...

Levelét várja s kezeit
számталanszor csókolja
A. Endre.

Ady Endre – Varga Ilonának (részlet)

[Debrecen, 1899. okt. 13–14.]

(...) Én még tudtam volna hinni a maga szívében, pedig az arcát nem láttam soha!...

Mindegy. Maga határozott s én most már csak arra kérem, hogy egy kevésbé ne hagyjon még el.

Nem kutatom a kilétét, de érzem, hogy még mindig mellettem van. Ez a hit, ez a tudat ideig-óráig megtart talán még engem... (...)

Mégegyszer ismétlem: akarata szent előttem, nem fogom keresni, beletörődtem már mindenbe...

De ha érez irántam egy kevés szánalmat, a míg lesz kihez, írjon olykor egy-egy levelet.

Nem sok, a mit kérek, de nekem ez már minden s azután..... nem bánom én akár mint is lesz –

Kezeit ezerszer csókolja
A. Endre.

Ady Endre – Varga Ilonának (részlet)

[Debrecen, 1899. okt. 25–26.]

Édes Íllim!

(...) Azt írja, hogy nem látott mostanában. Én pedig azt hittem, hogy vasárnap este 7 órakor, a Kossúth-u. sarkán magával találkoztam. Roszúl sejtek?

Édes kacsóit csókolja
A. Endre

Ady Endre – Varga Ilonának (részlet)

[Debrecen, 1899. okt. 31.]

Édes Illi!

Lehetséges, hogy ez a levél utolsó és még sem tudom, hogy kezdjem, mit írjak?...

A miket már én megírtam magának, – ismételném, de mért tegyem?..

Hogy milyen hatással voltak azok magára, tegnapi leveléből kiolvashattam.

Annyi tény, hogy valami rettenetes és mégis szörnyen mulattató lélekállapotba rázott a tegnapi levél.

Elvesztettem, a mi enyém sem volt; megcsalt, a kitől mást nem volt jogom várni; elhagyott, a kit én tán még sohse ..... láttam! (...)

Először meg akartam írni magának valamit.

Azt, hogy három nap óta tudom a nevét s alkalmam lehet találkozni magával. És ha megakarja szakítani ezt az ártatlan, de nekem nélkülözhetetlen levelezést: eldobom a diszkrétciót s meg kell ismerkednie velem.

Ezt akartam írni. Így akartam tenni.

Üdvözli
A. E.

Ady Endre – Varga Ilonának (részlet)

[Debrecen, 1899. nov. 17–18.]

Édes Illi!

(...) Édes Illim, a jövő hó elsején bucsúzom Debreczentől. Sok fájó, kevés édes emléket viszek el magammal. Az utolsó hetek édes perceit magának köszönhetem. Nem is bucsúzom én magától. (...)

De azért Debreczenből nem ez az én utolsó levelem s maga is ír e néhány nap alatt még egy pár édes sort.

S aztán az utolsó debreczeni levelemben megírom (ki tudja, nem fogom e szóval?) a címemet és hogy milyen időnként fogok majd magának írni.

Csókolom az édes kis kezeit.
E.

Ady Endre – Varga Ilonának (részlet)

[Érmindszent, 1899. dec. 12–13.]

Édes Íllim!

Kedves levelét köszönöm. (...) E hónap végéig maradok itthon. Akkor megyek ismét ki a világba... De nem vissza Debreczenbe! Azt a *viszontlátást* egy kicsit későbbre értettem! Ámbár maga engem (én nem magát?...) hamarabb is láthat, mert egy párszor el kell néznem Debreczenbe, ha a tek. törvényszék némely páros-ügyek miatt úgy kívánná. (...)

Van itt nálunk egy amatőr-fényképész, fiatal földbirtokos. Legközelebb csináltatok vele egy pár képet, hogy hogy nézek ki, mint nyárspolgár. Egyet elküldök magának, egyet *Fái* Flórának, egyet

Rubos Árpádnak. Nem ismeri látásból ezt a kis embert? Nekem ő a legjobb barátom – Debreczenben.

Írjon édes Illim mielőbb. Különösen sokat magáról s Debreczenről.

Csókolja a kezét
ragaszkodó barátja
Endre

Ady Endre – Varga Ilonának (részlet)

[Nagyvárad, 1900. jan. 7.]

Édes, Aranyos Illim!

Nagyváradon vagyok. A „Szabadság” belmunkatársa. Ebben a városban valaki vagy zsidó, vagy pojácza. Annyira el vagyok szigetelve, hogy most százszor többet foglalkozom magammal és – enyéimmel. Sokat gondolok, nagyon sokat magára!... Hát Maga reám?

Addig leszek itt míg, hátralevő vizsgám megszerzem s tanulok – ha ugyan sikerülni fog – egy kis stréberkedést.

Kérem addig – ha még mindig a régi – ide czímezze édes leveleit, melyeket

nagyon vár igaz ragaszkodással
szerető, jó barátja
Ady Bandi.

Ady Endre – Varga Ilonának (részlet)

[Nagyvárad, 1903. szept. 22.]

Édes, titokzatos Ílli, hát Maga még nem felejtett el engem? Valahányszor életjelt ad magáról, mindig megalázva érzem magam, de egyben isteni módon megközelít a hit, hogy valaki hozzám van forrva a gondolataival, valaki Velem van. Érzem tehát én is Magát, Édes Jó Illi. Érzem magam mellett, mint őrizőmet. Ady Endre a régi még. A vívódó, a befelé élő, a beteg lelkű ember s most olyan kárhozatos módon szerelmes valakibe, hogy bele fog pusztulni. A beteg ember szerelmével szerelmes. Imádkozzék értem, édes Illi s írjon magáról sokat. Imádkozzék, hogy gyógyuljak meg. Nagyváradon már nem maradok sokáig. Legfeljebb pár hétig. Nem tudom, merre megyek. Talán Párisba. Nem tudom. A könyvek holnap jelennek meg. Hogy s milyen címre küldjem? Csókolja a kezét édes őriző s megmaradó ismeretlen Illim –

Ady.

Nagyvárad, kedd.